

EKONOMİK ZORLUK ANALİZİ (EZA) BÜLTENİ Ağustos 2023

Aylin Ingenç, Araştırmacı

TÜİK, 10 Mart 2021 tarihli haber bülteninde, işgücü istatistiklerinde yeni düzenlemelere geçerek, işgücü piyasası göstergelerini üçer aylık hareketli ortalamalar yerine aylık verilere dayalı olarak yayınlayacağını duyurdu. Ardından 15 Şubat 2022 tarihli duyurusuyla veri takviminde bir değişiklik daha yaparak, tarım dışı işsizlik oranı, kayıtdışı oranı gibi verileri 10 Mart 2022 tarihinden itibaren yalnızca çeyreklik olarak açıklayacağını ilan etti.

Hatırlanacağı gibi bu gelişmeler SPM'nin Şubat 2022'den itibaren kamuoyuyla paylaşmaya başladığı EZA endekslerinin yayınına ara vermesini zorunlu kılmıştı. Ancak EZA endekslerinin ölçmeye çalıştığı ekonomik zorlukların giderek artması üzerine SPM, bu endekslerin tanımında ve kapsamında TÜİK'in veri takvimindeki değişikliklerin zorunlu kıldığı güncellemeleri yaparak "**Ekonomik Zorluk Analizi (EZA) Bülteni**"ni yeniden yayınlamaya karar verdiğini açıklamıştı.

Her ay düzenli olarak yayınlamaya başladığımız EZA bültenlerinde "**Genişletilmiş Sefalet Endeksi**" (GSE) adını verdiğimiz yeni göstergemizi kamuoyu ile paylaşıyoruz. Bunun yanı sıra, ihtiyaç duyduğumuz verilerden TÜİK'ce çeyreklik olarak duyurulmaya başlananlar yayımlandıkça hesaplayacağımız iki adet yeni EZA göstergesini bu bülten ile paylaşmaya devam ediyoruz.

Daha önceki bültenlerimizde de kaydettiğimiz gibi, literatürde "Sefalet Endeksi" (Misery Index) olarak bilinen ve (genel) işsizlik oranı ile enflasyon oranının toplamından oluşan popüler endeks işgücü piyasasında ekonomik sıkıntıya yol açan asıl sorunun işsizlik olduğu kabulüne dayanıyor. Oysa Türkiye'de, çalışan kesimleri de ciddi biçimde etkilemeye başlayan yüksek enflasyonun yegâne mağdurları aktif olarak iş aradığı halde iş bulamayan işsizler değil. Çalışmak istediği ve çalışmaya hazır olduğu halde iş bulma ümidini kaybettiği için aktif olarak iş aramayı bırakan ve dolayısıyla işsiz statüsünde sayılmayanlar da en az resmi işsizler kadar büyük sıkıntı çekiyor.

Hatta SPM'nin "eğreti olmayan istihdam oranı" hesaplamaları yoluyla bir süredir izlemekte olduğu göstergenin düşük değerlerinin de ima ettiği gibi, istihdamın eğreti biçimlerinin maalesef yaygın olduğu Türkiye'de bu tür işlerde çalışanlar da kendilerine sıkıntısız bir yaşam sağlayacak kazanç kaynaklarından yoksunlar.

Esasen GSE'nin ölçtüğü büyüklüklerle birlikte bu yoksunluk SPM'nin bundan böyle üçer aylık aralıklarla hesaplayıp bu bülten aracılığıyla kamuoyuyla paylaşmaya başladığı EZA göstergelerine duyulan ihtiyacın da kaynağı. Dolayısıyla SPM TÜİK'in veri takviminin izin verdiği aralıklara uygun biçimde farklı frekanslarda hesapladığı GSE ve EZA göstergelerini güncelledikçe bekletmeksizin kamuoyuyla paylaşmaya devam edecek.

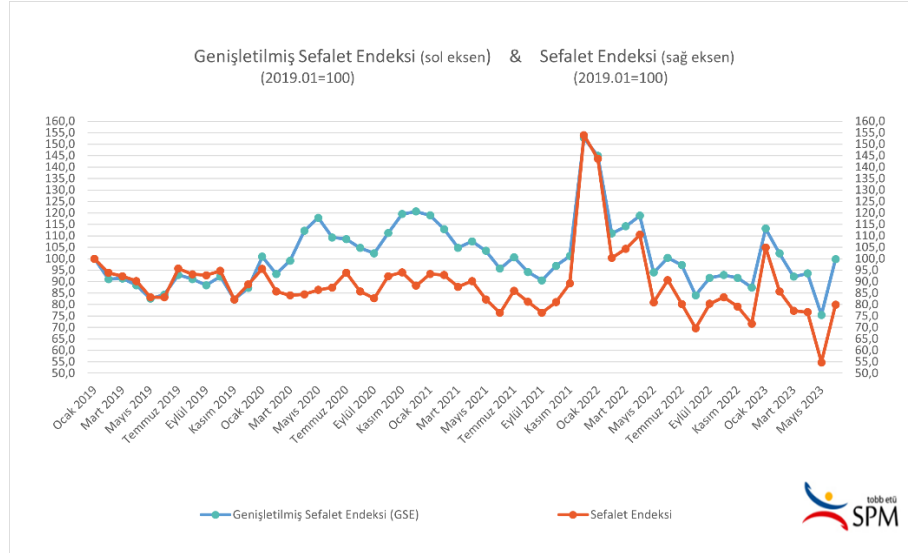
GENİŞLETİLMİŞ SEFALET ENDEKSİ: AĞUSTOS 2023

Uluslararası tanımlar çerçevesinde işsiz kategorisi dışında kalmakla beraber, emek gelirine ihtiyaç duyduğu halde bu gelirden yoksun olma yönüyle işsizlerle aynı mağduriyeti yaşayan kırılgan grupları da hesaba katmak üzere geliştirdiğimiz “Genişletilmiş Sefalet Endeksi” (GSE) göstergesi, tüketici enflasyonu (TÜFE) oranı ile “işsiz ve potansiyel işgücünün bütünleşik oranı”nın¹ toplamından oluşuyor. İşsiz ve potansiyel işgücünün bütünleşik oranı, TÜİK’in tanımına göre, işsizlerle potansiyel işgücü toplamının işgücü ile potansiyel işgücünün toplamına bölünmesi yoluyla hesaplanıyor. Burada potansiyel işgücü, referans haftasında *ne istihdamda ne de işsiz olan* çalışma çağındaki kişilerden; 1) iş arayan fakat kısa süre içerisinde işbaşı yapabilecek durumda olmayanlar ile 2) iş aramadığı halde çalışma isteği olan ve kısa süre içerisinde işbaşı yapabilecek durumda olanların toplamını tarif ediyor.

Böyle tanımladığımız Genişletilmiş Sefalet Endeksi (GSE) göstergesi, 2019 Ocak ayı değeri 100 alınmak suretiyle hesaplandığında, Haziran 2023 itibarıyla 99,8 olarak gerçekleşiyor. Mayıs 2023 dönemine göre 24,4 puan artış ifade eden bu değerdeki artışın büyük çoğunluğu enflasyon kaynaklıdır.

Grafik 1’den de görüleceği gibi, geleneksel Sefalet Endeksi (SE) ile SPM’nin genişletilmiş endeksi GSE arasında COVID-19 pandemisinin başladığı Mart 2020’den sonra açılan fark, her iki göstergenin de büyük bir sıçrama yaptığı Aralık 2021’den Şubat 2022’ye geçen dönemde bir miktar daralsa da, o zamandan bu yana tekrar açılmış durumda.

Grafik 1: Genişletilmiş Sefalet Endeksinin Seyri (GSE)

Kaynak: TÜİK & SPM Hesaplamaları

¹ İşsiz ve potansiyel işgücünün bütünleşik oranı = $100 \times (\text{İşsiz} + \text{Potansiyel İşgücü}) / (\text{İşgücü} + \text{Potansiyel İşgücü})$

Tablo 1: Genişletilmiş Sefalet Endeksi (GSE)

Tarih	Sefalet Endeksi (2019.01 = 100)	Genişletilmiş Sefalet Endeksi (2019.01 = 100)
Ocak 2020	95,6	100,9
Ocak 2021	93,3	118,9
Aralık 2021	154,0	152,8
Ocak 2022	143,6	144,9
Şubat 2022	100,3	111,1
Mart 2022	104,3	114,1
Nisan 2022	110,5	118,8
Mayıs 2022	80,9	94,0
Haziran 2022	90,7	100,4
Temmuz 2022	80,3	97,2
Ağustos 2022	69,7	84,0
Eylül 2022	80,3	91,6
Ekim 2022	83,2	92,9
Kasım 2022	79,1	91,6
Aralık 2022	71,7	87,4
Ocak 2023	104,9	113,1
Şubat 2023	85,7	102,3
Mart 2023	77,3	92,1
Nisan 2023	76,7	93,6
Mayıs 2023	54,7	75,4
Haziran 2023	80,0	99,8

Kaynak: TÜİK & SPM Hesaplamaları

Tablo 1’den de izlenebileceği gibi GSE, enflasyonda patlama yaşanan 2021 Aralık ayında aynı yılın başına kıyasla 33,9 puanlık bir sıçrama gösterdikten sonra, Ocak 2022’de yüz kırklı seviyelerde seyrediyor ve akabinde baz etkisinin de yardımıyla bir miktar daha düşüyor. Mayıs 2022 dönemine kadar, düşmüş haliyle bile pandeminin işsizlik ve işgücünden ayrılma etkilerinin yoğun olduğu dönemlerde gözlediğimiz istisnai yükseklikteki değerler seviyesinde seyreden GSE’nin son değerini bir önceki döneme göre 24,4 puanlık artışla 99,8 olarak hesaplıyoruz.

Geleneksel Sefalet Endeksi’ni genişleterek her ay düzenli olarak hesaplamaya başladığımız ve **SPM Ekonomik Zorluk Analizi Bülteni** aracılığıyla duyurduğumuz *Genişletilmiş Sefalet Endeksinin* (GSE) hem toplumun yaşadığı ekonomik zorlukların hem de işgücü piyasasındaki iş bulma sorunlarının seyrini daha yakından ve gerçekçi biçimde izleme imkanı verdiğini düşünüyoruz.

TÜİK’in veri takvimindeki değişikliklerin yarattığı bir zorunluluğa bağlı olarak, yaşanan ekonomik zorlukları ölçen SPM EZA endekslerinin tanımlarını ve kapsamını da bir miktar değiştirdikten sonra çeyreklik olarak yayınlayacağımızı önceki bültenlerimizde duyurmuştuk. Düzenli aralıklarla paylaşmaya başladığımız, SPM EZA 1 ve SPM EZA 2 adlı göstergelerimizi aşağıdaki gibi tanımlıyoruz.

AĞUSTOS 2023 İTİBARIYLA SPM EZA 1 ENDEKSİNDE DURUM

SPM EZA 1 Endeksi, TÜİK tarafından açıklanan tüketici enflasyon oranının (TÜFEO) 3 aylık ortalaması ile yine TÜİK’ce açıklanan “işsiz ve potansiyel işgücünün bütünleşik oranı” ve eğreti istihdam oranının (EİO) toplamından oluşuyor.

Eğreti istihdam oranı (EİO), tarım dışı sektörlerde; kayıt dışı olarak, tam zamanlı olmaksızın, istihdam güvencesinin eksik olduğu geçici süreli iş sözleşmelerine dayalı olarak ya da evde çalışma ve taşeron iş ilişkisi ve benzeri çalışma biçimlerini kapsayan eğreti istihdamın, çalışma çağındaki 15 yaş ve üstü nüfus içindeki payını (yüzde cinsinden) gösteriyor.

İstihdamın eğreti biçimlerinin oldukça yaygın olduğu Türkiye’de, gözardı edilen bu kesimi de hesaplamalarımıza dahil ederek ekonomik zorlukları daha yakından izleme imkanı sağladığımızı düşünüyoruz. Böylece tanımladığımız SPM EZA 1 göstergesini, 2019 1. çeyrek değeri 100,0 alınmak suretiyle, 2023 yılı 2. çeyreği itibarıyla 99,8 olarak hesapladık. Bu oran, 2023 yılı 1. çeyreğine göre 3,2 puan azalış ifade ederken, bir önceki yılın aynı dönemine göre 5,2 puan daha düşük.

Tablo 2’den de görüleceği gibi pandemi öncesini de kapsayacak şekilde geriye giderek, 2019’un birinci çeyreğinden itibaren hesapladığımız EZA 1 endeksi geçtiğimiz üç yılın en yüksek seviyesini 2021 yılının son çeyreğinde gördü. 2022 yılında azalma gösterse de, halen oldukça yüksek seyretmeye devam eden SPM EZA 1 değeri, bu endeks yardımıyla ölçmeye çalıştığımız ekonomik zorlukların ne kadar büyük olduğunu gösteriyor.

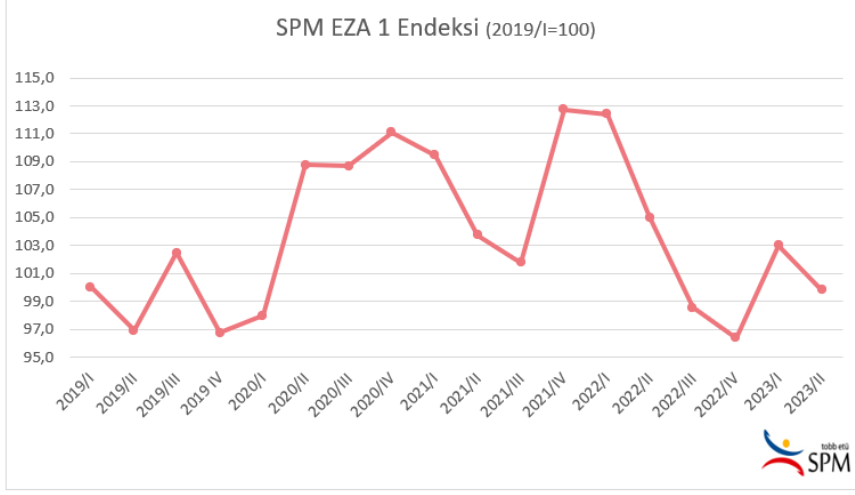
Tablo 2: SPM EZA 1 Endeksi

Tarih	Tüketici enflasyon oranı (TÜFEO, 3 aylık ortalama, %)	İşsiz ve potansiyel işgücünün bütünleşik oranı (%)	Eğreti İstihdam Oranı (EİO) (15 ve daha yukarı yaştaki nüfus içinde eğreti istihdamın % payı)	EZA ENDEKS 1 (2019/İ=100)
2019/I	0,8	19,3	16,9	100,0
2019/II	0,9	17,2	17,7	96,9
2019/III	1,1	18,2	18,5	102,5
2019/IV	1,0	17,5	17,2	96,7
2020/I	0,8	20,0	15,4	98,0
2020/II	1,1	22,9	16,1	108,8
2020/III	0,8	21,6	17,7	108,7
2020/IV	1,9	23,0	16,1	111,1
2021/I	1,2	22,6	16,6	109,5
2021/II	1,5	20,1	16,7	103,7
2021/III	1,4	18,8	17,4	101,8
2021/IV	6,5	18,4	16,7	112,7
2022/I	7,1	19,0	15,4	112,4
2022/II	5,1	17,1	16,6	105,0
2022/III	2,3	17,0	17,1	98,5
2022/IV	2,5	16,7	16,3	96,4
2023/I	4,0	17,8	16,2	103,0
2023/II	2,1	16,9	17,8	99,8

Kaynak: TÜİK & SPM Hesaplamaları

SPM EZA 1 endeksinin 2019 yılının ilk çeyreğinden bu yana gerçekleşen seyri Grafik 2’de gösterilmiştir.

Grafik 2: SPM EZA 1 Endeksi

Kaynak: TÜİK & SPM Hesaplamaları

AĞUSTOS 2023 İTİBARIYLA SPM EZA 2 ENDEKSİNDE DURUM

SPM EZA 2 Endeksi, TÜİK tarafından açıklanan tüketici enflasyon oranının (TÜFEO) 3 aylık ortalaması ile yine TÜİK’ce açıklanan işsiz ve potansiyel işgücünün bütünlük oranı ile eğreti istihdam payının (EİP) toplamından oluşuyor. Bu bileşenlerden eğreti istihdam payı (EİP), eğreti istihdamın toplam istihdam içindeki payını (yüzde cinsinden) gösteriyor.

Eğreti istihdam ise tarım dışı sektörlerde kayıt dışı olarak ve tam zamanlı olmaksızın, istihdam güvencesinin eksik olduğu geçici süreli iş sözleşmelerine dayalı olarak, evde çalışma ve taşeron iş ilişkisi çerçevesinde çalışmayı içeriyor.

Böylece tanımladığımız SPM EZA 2 göstergesini, 2019 1. çeyrek değeri 100,0 alınmak suretiyle, 2023 yılı 2. çeyrek dönemi itibarıyla 97,0 olarak hesaplıyoruz. Tablo 3’ten de görüleceği gibi bu oran, 2023 yılı 1. çeyrek dönemine göre 0,3 puan artış ifade ederken, bir önceki yılın aynı dönemine göre 1,7 puan daha düşük.

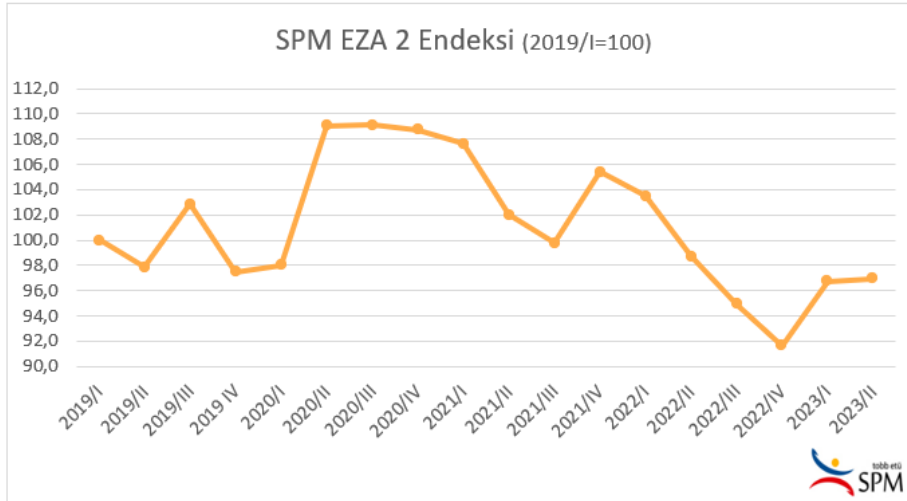
Tablo 3: SPM EZA 2 Endeksi

Tarih	Tüketici enflasyon oranı (TÜFEO, 3 aylık ortalama, %)	İşsiz ve potansiyel işgücünün bütünlük oranı (%)	Eğreti İstihdam Payı (EİP) (Eğreti İstihdam/Toplam İstihdam, %)	EZA ENDEKS 2 (2019/I=100)
2019/I	0,8	19,3	37,7	100,0
2019/II	0,9	17,2	38,4	97,9
2019/III	1,1	18,2	40,1	102,8
2019/IV	1,0	17,5	37,7	97,5
2020/I	0,8	20,0	35,8	98,0
2020/II	1,1	22,9	39,0	109,1
2020/III	0,8	21,6	40,6	109,1
2020/IV	1,9	23,0	37,9	108,7
2021/I	1,2	22,6	38,3	107,6
2021/II	1,5	20,1	37,3	102,0
2021/III	1,4	18,8	37,4	99,7
2021/IV	6,5	18,4	36,0	105,4
2022/I	7,1	19,0	33,6	103,5
2022/II	5,1	17,1	34,8	98,7
2022/III	2,3	17,0	35,5	94,9
2022/IV	2,5	16,7	33,7	91,6
2023/I	4,0	17,8	34,0	96,7
2023/II	2,1	16,9	37,0	97,0

Kaynak: TÜİK & SPM Hesaplamaları

Özellikle COVID-19 pandemisinin başladığı 2020 yılı 1. çeyrek dönemi ile 2020 yılı 2. çeyreği arasında büyük bir sıçrama yapan SPM EZA 2 endeksi, 2023 yılının 2. çeyreğinde bir önceki döneme göre artarak 97,0 değerinde seyretmiştir. 2019 yılının 1. çeyreğinden bu yana SPM EZA 2 endeksinin seyri Grafik 3'te gösterilmiştir.

Grafik 3: SPM EZA 2 Endeksi

Kaynak: TÜİK & SPM Hesaplamaları

SPM Ekonomik Zorluk Analizi (EZA) endekslerinin tanımı ve kapsamında yapılan değişikliklerle SPM EZA 1 ve SPM EZA 2 olarak adlandırdığımız iki adet yeni göstergiyi her çeyreklik dönemde **SPM Ekonomik Zorluk Analizi Bülteni** aracılığıyla duyuruyoruz. Gerek Genişletilmiş Sefalet Endeksi (GSE) gerek de bu EZA endekslerinin ekonomik zorluğu ölçerken istihdamın kalitesini ve kapsamını genişleterek ele alması dolayısıyla hem toplumun hem de ekonominin içinde bulunduğu sıkıntıları daha gerçekçi biçimde izleme imkanı verdiğini düşünüyoruz.